

آیا سند روایت زیارت عاشورا قدسی می باشد؟ و حدیث قدسی به چه احادیثی می گویند؟

توضیحی درباره‌ی سند زیارت شریف عاشورا مقدمه: پذیرفتن یک حدیث و بر پای آن رفتار کردن مشروط به گذران آن از چهار مرحله‌ی زیر است: 1- اعتبار سند؛ یعنی روایانی که حدیثی را از پیامبر(ص) یا امام(ع) نقل کرده‌اند، همگی باید افراد مورد اعتماد باشند؛ گر چه مذهب آنان شیعه‌ی دوازده امامی نباشد. پس، باید دروغگو نبودن آنان برای ما روشن شود، و گرنه سخنشان باورکردنی نیست. 2- شفافیت دلالت مفهومی؛ یعنی ساختار واژگان و جمله‌های حدیث به گونه‌ای باشد که ظهور کافی در بیان مراد متکلم داشته باشد و از نظر عرف هیچ گونه ابهام و اجمال و تردیدی که سبب اختلال ظهور کلام گردد، در آن راه نداشته باشد. زیرا اهل عرف در فهم مراد گویندگان، با استناد به اصول عقلایی مانند اصل نبودن قرینه، اصل عدم غفلت، اصل عدم نسیان، اصل عدم خطا، مبنای ظاهری الفاظ را ملاک قرار می‌دهد. 3- شرایط زمانی و مکانی صدور؛ یعنی آیا امام(ع) در شرایط عادی و بدون هیچ گونه مشکل خارجی حکم واقعی الهی را بیان فرموده‌اند یا در موقعیت بحرانی و در نظر گرفتن برخی از شرایط برای پیش‌گیری از رخدادهای نامطلوب برای برخی از مسلمانان سخنی را فرموده است؟ به دیگر سخن این که: آیا رعایت حال تقیه و شرایط ضروری جانبی را کرده یا در حال متعارف به بیان حقایق نظر داشته است؟ زیرا حدیث صادر شده در حال تقیه برای دیگر زمان‌ها حجیت ندارد. 4- نبود معارض مفهومی؛ یعنی پس از احراز صحت سند و تمامیت دلالت و جهت صدور واقعی یک حدیث، باید در میان احادیث دیگر به جست و جو پرداخت و چنانچه روایتی بر خلاف آن پیدا شد، نخست باید به روش جمع دلالتی، سپس ترجیح سندی یا دلالتی عمل کرد. در کتاب مصباح شیخ طوسی که مفاتیح‌الجنان هم زیارت عاشورا را از آنجا نقل کرده است امام صادق(ع) در فضیلت و ثواب زیارت عاشورا مطالبی فرموده‌اند در ادامه آن امام به راوی که صفوان است می‌فرماید: ای صفوان من یافتم این زیارت را با این ضمانت [ثواب‌ها و فضیلت‌ها] از پدرم امام باقر(ع) و پدرم از امام سجاد(ع) تا میرسد به پیامبر خدا(ص) و پیامبر از جبرئیل و جبرئیل از خداوند. بر این اساس برخی مثل مرحوم حاج میرزا حسین نوری استاد صاحب مفاتیح‌الجنان را عقیده بر این بوده است که این زیارت از سنخ احادیث قدسیه می‌باشد، (ر.ک: مفاتیح‌الجنان). ولی اثبات این مطلب مشکل به نظر میرسد چرا که به احتمال قوی مراد امام از این که می‌فرماید یافتم این زیارت را با این ضمانت از خداوند، تنها ضمانت ثواب این زیارت است نه متن زیارت. علاوه بر این که همان طور که اشاره کرده‌اید، زیارت عاشورا با لحن سایر احادیث قدسی که سخن گفتن خداوند با پیامبری است تفاوت دارد و شباهت به احادیث قدسی ندارد. سند زیارت عاشورا شیخ طوسی(قدس سره) با سه سند این زیارت شریف را به شرح زیر نقل کرده است: 1- محمد فرزند اسماعیل بن بزيع، از صالح فرزند عقبه، وی نیز از پدرش عقبه بن خالد از امام باقر(ع). 2- محمد فرزند خالد طیالسی، از سیف بن غمیره، از صفوان فرزند مهران از امام صادق(ع)، از پدرانش از پیامبر و جبرئیل و سرانجام خداوند بزرگ. 3- صالح بن عقبه و سیف بن غمیره از علقمه فرزند محمد حضرمی از امام باقر(ع)، (مصباح المتعبد / 772 ، 787) گفتنی است: همه‌ی افراد پیش گفته از مشاهیر راویان حدیث هستند که عموماً از سوی دانشمندان علم رجال توثیق شده‌اند مگر عقبه بن خالد و علقمه بن محمد که توثیق خاص ندارند، ولی توثیق عام دارند؛ یعنی افراد بنامی بودند که روایات امامان را نقل میکردند و اگر نقطه‌ی ضعفی در آنان بود، به یقین در جامعه اشتها پیدا میکرد و بر سر زبان‌ها می‌افتاد و به یکدیگر بازگو میکردند؛ با این همه، هیچ گونه قدحی درباره‌ی آن دو نقل نشده است. از این طریق میتوان #171؛توثیق عام؛ را؛ را احراز کرد. (برای توضیح بیشتر ر.ک: منشور نینوا: مجید حیدریفر / ص 35). در پایان یاد سپاری این نکته‌ی مهم را برای همگان توصیه میکنیم: برای اطمینان به صدور حدیثی از معصومان(ع) باید به روش پیش گفته عمل کرد، البته راه دیگری وجود دارد و آن اینکه گاه از متن حدیث و بلندای مضمون آن میتوان به صدور آن روایت از امام معصوم(ع) مطمئن شد. که ملاکهای تشخیص دقیق آن از حوصله این نوشتار خارج است و میتوان زیارت عاشورا را از این طریق نیز مورد بررسی قرار داد. برای آشنایی بیشتر با مباحث رجالی سند زیارت عاشورا، به دو کتاب ارزشمند #171؛شفاء الصدور فی شرح زیارة العاشور؛ را؛ تألیف آیت‌الله میرزا ابوالفضل تهرانی؛ #171؛قدس سره؛ را؛ که از شاگردان میرزای شیرازی بود و نیز #171؛للؤلؤ النصید فی شرح زیارة مولینا ابی عبدالله الشهید؛ را؛ نگارش آیت‌الله شیخ نصرالله شبستری مراجعه فرمایید. احادیث قدسی احادیثی هستند که توسط جبرئیل از سوی خدا بر پیامبر(ص) فرود آمده‌اند و فرق آنها با قرآن این است که: الف) قرآن معجزه و سند رسالت است؛ ولی احادیث قدسی چنین نیست. ب) قرآن معصوم، تحریف ناپذیر و قطعی است و به تواتر ثابت شده است؛ ولی احادیث قدسی ظنی و خبر واحد است و امکان تحریف در آنها وجود دارد. ج) قرآن وحی رسالی است و پیامبر(ص) مأمور به ابلاغ آن می‌باشد؛ درحالی که پیامبر(ص) چنین وظیفه‌ای را در برابر احادیث قدسی ندارد. احادیث نبوی سخنان گرانقدر شخص پیامبر(ص) می‌باشد که برخی از آنها ثبوت قطعی دارد و برخی ظنی.